

МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ ДО НОВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Проблеми адаптації продовольчого ринку Хмельницької області до нових умов господарювання, пошук напрямів стабілізації та дієвих механізмів розвитку вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів є дуже актуальними. Ефективне їх рішення сприятиме відродженню агропромислового виробництва, зміцненню регіональної економіки, збільшенню рівня продовольчої безпеки.

Problems of adaptation of food market of the Khmelnytsk area to the new terms of menage, a search of directions of stabilizing and effective mechanisms of development of domestic production of agricultural goods and food stuffs is very actual. Their effective decision will assist the revival of agroindustrial production, strengthening of regional economy, increase of pivenya of food safety.

Ключові слова: регіональний ринок, адаптація, ризики, продовольча, економічна безпека, критичний, раціональний рівні виробництва, прогноз.

Управління процесом споживання продуктів харчування населенням торкається ряду ринкових підсистем всередині АПК – ринків землі, сільгосппродуктів і сировини, матеріалів і капіталу, а за його межами – ринків вітчизняного та імпортного продовольства, внутрішньої торгівлі, взаємозв'язаних з основними галузями народного господарства.

Функціональні критерії ринку продуктів харчування необхідно розглядати з позицій споживача, вітчизняних товаровиробників і держави. З погляду споживача продовольства критерії ефективного функціонування продовольчого ринку акцентуються на виробництві достатньої кількості високоякісних продуктів харчування (асортимент, оновлення продукції, споживацька цінність, зменшення вмісту шкідливих речовин і т.д.); забезпеченні продовольством згідно з принципами раціонального харчування; співвідношенні диференційованих цін, що дозволяють обирати оптимальне споживання з урахуванням раціонального харчування і особистого бюджету споживача.

Позиція виробників продовольчої сировини і продуктів харчування направлена на формування умов для оптимізації фінансових ресурсів, які забезпечать реалізацію передбачених виробничих програм і соціальний розвиток працівників, зайнятих у сфері підприємництва, і власників.

Основними причинами, які гальмують ефективний розвиток сільськогосподарських виробників, їх швидку інтеграцію в аграрні ринкові відносини, є продовження диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію і матеріально-технічні ресурси, дефіцит власних фінансових ресурсів, труднощі в залученні кредитних та інвестиційних ресурсів, відсутність ефективної реалізаційної політики, необґрунтоване засилля посередників, трейдерів, дистриб'ютерів, що подовжують шлях продовольчих товарів від виробника до споживачів та істотно збільшують їх ціни.

Аналіз стану виробництва сільськогосподарської продукції, сфери її переробки, не дивлячись на позитивні зрушення в розвитку підприємницьких структур, свідчить про неефективний розвиток сільськогосподарського виробництва, збитковість суттєвої кількості сільськогосподарських підприємств, а також констатує тенденцію несприятливого стану підприємницького середовища для розвитку і зростання ефективності функціонування вітчизняних товаровиробників.

Як одну з причин даної ситуації необхідно відзначити нееквівалентність обміну продукцією між галузевими комплексами економіки.

Необхідні встановлення, регулювання здійснення державного контролю паритетності цін на сільськогосподарську і промислову продукцію. Для забезпечення цінового паритету необхідні ціни відтворення, сформовані на рівні середніх по галузях АПК, що обслуговують сільське господарство, а також норми прибутку на авансований капітал. При реалізації ціни відтворення держава повинна відшкодовувати виробнику різницю між ціною відтворення і середньою ціною.

Інша група причин знаходиться на регіональному рівні. Кінцеві результати сільськогосподарського виробництва формуються в організаційно-технологічному циклі «виробництво – заготівка – переробка – реалізація», тому значна частина прибутку концентрується в інших галузях агропродовольчого ринку.

Усуненню несправедливості в розподілі прибутку, зростанню ефективності виробничої діяльності сільського товаровиробника зможуть сприяти процеси формування інтеграційних структур загальнодержавного і регіонального продовольчого ринків.

Третій блок проблем пов'язаний з проблемами реформування підприємств, побудови внутрішньогосподарчих відносин на основі не тільки праці, але і власності.

Відсутність адекватного сільськогосподарському виробництву підприємницького середовища посилює тяжке положення більшості вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Неможливість

реалізації підприємницького інтересу є гальмом на шляху формування і ефективного розвитку сучасного продовольчого ринку.

Одним з вирішальних чинників, що обумовлюють швидке формування і ефективне функціонування регіонального продовольчого ринку, є моніторинг, аналіз і управління системою ризиків.

Дослідження стану і механізмів функціонування регіонального продовольчого ринку, розробку напрямів його стабілізації і ефективного розвитку необхідно здійснювати з погляду можливостей державного регулювання, з позицій ситуативного менеджменту механізмів господарювання самих товаровиробників і з погляду дії даного ринку на рівень життя населення.

Беручи до уваги вище розглянуте, система моніторингу і управління ризиками формування і функціонування продовольчого ринку повинна включати оцінку і аналіз фундаментальних (загальних) і специфічних ризиків окремих складових досліджуваного регіонального продовольчого ринку.

Як фундаментальні ризики формування і функціонування регіонального продовольчого ринку доцільно виділити економічні, політичні, організаційні і соціальні. Встановлено, що величина сукупного фундаментального ризику формування і функціонування регіонального продовольчого ринку за аналізований період зростає в 2,1 рази (з 3,97 у 1996 р. до 8,30 в 2009 р.).

Частка продуктів харчування, вироблених суб'єктами господарювання даного регіону, повинна бути обґрунтована і раціонально вагомою і відповідати вимогам стратегічної політики забезпечення продовольчої і економічної безпеки регіону і держави в цілому.

Продовольча безпека держави і окремих регіонів повинна розглядатися як основна складова механізмів формування і функціонування продовольчого ринку і реалізації аграрної політики в Україні.

Обґрунтування необхідних об'ємів виробництва продовольства (сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки) повинне здійснюватися з урахуванням економічного обґрунтування параметрів розвитку і розміщення галузевого виробництва, балансових взаємозв'язок з внутрішньорегіональними і загальнодержавними потребами в продовольстві і сировині.

Базуючись на результати досліджень Інституту аграрної економіки УААН і оцінені ними орієнтовні об'єми виробництва основних (зокрема стратегічних) видів сільськогосподарської продукції для задоволення мінімальних внутрішньодержавних і внутрішньорегіональних потреб економіки, вважаємо за можливе дати прогноз критичних і раціональних рівнів виробництва, споживання, попиту і пропозиції основних видів продовольства в Хмельницькій області (табл. 1).

Таблиця 1

Прогноз критичного і раціонального рівнів виробництва, попиту і пропозиції основних видів продовольства в Хмельницькій області, тис. т

Види продовольства	1. Критичний рівень виробництва										2. Раціональний рівень виробництва									
	Виробництво		Фонд споживання		Використання в с.х. виробництві		Переробка		Пропозиція (+), попит (-)		Виробництво		Фонд споживання		Використання в с.х. виробництві		Переробка		Пропозиція (+), попит (-)	
	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015	2010	2015
М'ясо та м'ясні продукти	65	86,5	266	223	0,1	0,2	13,4	14,6	24,1	29,4	139,1	178	78,2	89,7	0,2	0	44,3	49,8	16,4	31,9
Молоко та молочні продукти	568	715,1	288,2	336,8	5,2	6,2	190,8	275,0	306	41,1	1166	1289	751,2	762	87,6	98,4	302,2	362,0	25,3	10,3
Яйця, млн шт.	171,0	241,0	133,7	192,6	4,7	7,9	11,6	6,1	24,8	-110,6	226,2	261,7	186,7	228,6	8,5	12,4	17,6	12,5	13,4	8,2
Зернові та зернобобові культури	875,4	945	96,7	80,4	165,4	140,0	119,3	100,1	42	57,3	1305,2	1647,8	161,1	192,3	412,3	452,3	125,8	216,8	68,8	78,4
Картопля	324	624	145,1	132,4	233,9	298,2			203,4	192,8	928	1109	266,3	290,7	340,4	316,3			316,1	496,9
Овочі та плодовоовочеві культури	65,5	95,9	51,6	70,1	11,8	18,1	0,7	1,1	1,4	6,6	166,8	198	125,1	143,7	26,5	31,2	5,9	7,6	8,3	40,1
Плоди та ягоди	63,2	91,4	35,6	42,5	1,2	2,1	22,3	36,4	4,1	10,4	140,1	225,4	105,5	142,7	4,8	7,6	45,9	57,8	13,4	17,3

Критичний і раціональний рівні виробництва зерна в Хмельницькій області прогноуються в об'ємах 914,5 і 1647,8 тис. т відповідно, при цьому сукупна пропозиція зерна на даному регіональному продовольчому ринку повинна зрости до 786,4 тис. т.

Раціональний рівень виробництва м'яса та м'ясних продуктів повинен скласти 171,8 тис. т, а ринкова пропозиція – 31,9 тис. т; молока та молочних продуктів – 1235,9 тис. т і 10,3 тис. т відповідно. Прогноз критичного і раціонального рівнів виробництва, споживання, попиту і пропозиції основних видів продовольства орієнтований на мінімізацію негативного попиту, підвищення самозабезпеченості і

забезпечення продовольчої безпеки аналізованого регіонального ринку.

Згідно з аналізом, за межі області сільськогосподарськими підприємствами реалізується 568,8 тис. т зернових та зернобобових культур, 37,5 млн. шт. яєць, всього 1,3 тис. т м'яса, 3,1 тис. т картоплі, 3,6 тис. т плодів та ягід, що є недостатнім.

Проте, господарствами населення виробляються такі обсяги окремих видів продовольства, що за межі області реалізується 777,8 тис. т картоплі, 120,8 тис. т овочів, 24 тис. т плодів та ягід, 4,3 млн. шт. яєць. Тому вважаємо за доцільне зазначити, що прогнозна сукупна пропозиція по даних стратегічних для Хмельницької області видах сільськогосподарської продукції повинна зрости і покрити негативне сальдо сукупного попиту на продовольчому ринку області.

Не можна не відзначити, що в кожному регіоні складаються власні умови функціонування продовольчого ринку. Система чинників, що визначають специфічність регіональних відтворювальних процесів, формується ресурсним, виробничим потенціалом, особливостями інвестиційного і матеріально-технічного забезпечення, ступенем правової захищеності територіальних утворень, характером лобювання регіональних інтересів в найвищих органах влади, специфікою і структурою відносин власності, внутрішньою бюджетно-фінансовою політикою, особливостями територіальної структури і організації виробництва, рівнем розвитку ринкової інфраструктури.

Таким чином, механізми формування, функціонування і адаптації регіонального продовольчого ринку повинні будуватися з урахуванням об'єктивної реальності загальнодержавного економічного простору, в якому здійснюються повні цикли відтворення основних і оборотних фондів, трудових ресурсів, частини національного багатства, грошового обігу, виробництва, розподілу, обміну і споживання продукції, а також відбувається взаємодія загальнодержавних, регіональних і місцевих органів управління.

Література

1. Коденська М.Ю. Напрями фінансування інвестицій на виконання державних цільових програм розвитку АПК України / М. Ю. Коденська // АгроІнКом. – 2008. – № 3-4. – С. 27-32.
2. Черемисина С.Г. развитие виноградо-винодельческого производства Крыма [монографія] / С.Г. Черемисина. – К. : ННЦ ИАЭ, 2006. – 490 с.
- Шерер Ф. Структура отраслевых рынков / Ф. Шерер, Д. Росс ; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 698 с.

Надійшла 14.03.2010

УДК 330.322:338.47(477)

М. К. ШАПОЧКА, О. І. РИБІНА
Сумський державний університет

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У статті розглянуто стан залізничної інфраструктури України, визначено напрямки її розвитку. Обґрунтовано необхідність удосконалення та серйозної реструктуризації залізничного транспорту, що потребує залучення інвестицій.

The article deals with the state of railway infrastructure and investigates possible ways of its development in Ukraine. Much of the research is devoted to improvement and major restructuring of rail transport, which requires investment.

Ключові слова: транспортно-дорожній комплекс, залізнична інфраструктура, інвестування.

Вступ

Транспортно-дорожній комплекс України представляє собою систему транспортних комунікацій, що об'єднує усі види транспорту. Її сучасний стан не у всьому відповідає сучасним вимогам і характеризується високою зношеністю основних фондів, низьким технічним рівнем рухомого складу та обладнання, недостатньо розвиненою транспортною інфраструктурою та низькими показниками безпеки руху, які не відповідають світовому рівню. Однією із серйозних проблем, яка стримує розвиток залізничного транспорту є його низька інвестиційна привабливість, зокрема, висока фондоемність транспортних проектів та значні терміни їх окупності [1]. Саме наявність зазначених аспектів, а також необхідність зменшення негативних тенденцій в галузі обумовлюють актуальність дослідження.

Проблемі пошуку інвестиційних надходжень, коли потреба у фінансових ресурсах на оновлення основних фондів досягла критичного рівня, присвячені роботи вітчизняних науковців: Буркинського Б.В., Гриценко Н.В., Диканя В.Л., Зубенко В.О., Новікова А.М., Сича Є.М., Цветова Ю.М. та інших, а також російських: Абрамова Б.О., Богатирьова О.С., Бистрова О.Л., Грогиренко В.Г., Дмитрієва В.А., Котляренко Ф.М., Кожевникова Г.І., Павловський І.Г., Терешіної Н.П., Ханукова Р.М., Харлановича І.В. та інших.

Постановка задачі

Залізничний транспорт є однією з важливих базових галузей економіки України, забезпечує її